



Братя Грим

Сложи-масичка, златното  
магаре и скочи-тояга

Отдавна, много отдавна живял един шивач, който имал трима сина и една коза. И тъй като всички се изхранвали само с нейното мляко, трябвало да я гледат добре и затова всеки ден я водели на ливадата да пасе. Редували се синовете един след друг.

Веднъж големият син я завел на гробищата, където шумата била най-хубава, и я пуснал да пасе и да тича на воля. Стъмнило се и трябвало да се прибират. Той я попитал:

– Сита ли си, козичке?

Козата изврещяла:

– Нима трябва да се пита?

пасох много и съм сита.

Ме-е, ме-е!

– Да се прибираме тогава – рекъл момъкът, хванал края на въжето й, завел я в кошарата и я вързал.

– Напаса ли се козата? – попитал старият шивач.

– Нима трябва да се пита. Паса много и е сита – отвърнал синът.

Но бащата решил сам да се увери. Отишъл в кошарата, погалил милото добиче и попитал:

– Сита ли си наистина, козичке?

Козата изврещяла:

– От какво да бъда сита?

В оня пущинак цял ден

по гробове голи скитам

и не зърнах лист зелен.

Ме-е, ме-е!

– Това ли трябваше да чуя! – викнал шивачът, изтичал вкъщи и рекъл на момъка:

– Защо лъжеш, че козата е сита? Оставил си я гладна.

Разгневил се, грабнал дървения аршин от стената, набил сина си и го изгонил.

На други ден дошъл ред на средния син. Избрал той място до градинския плет, където шумата била най-хубава, и козата опасла всичко. Стъмнило се и трябвало да се прибират. Попитал я:

– Сита ли си, козичке?

Козата изврещяла:

– Нима трябва да се пита?

Пасох много и съм сита.

Ме-е, ме-е!

– Да се прибираме тогава – рекъл момъкът, завел я у дома и я вързал в кошарата.

– Напаса ли се козата? – попитал старият шивач.

– Нима трябва да се пита? Паса много и е сита – отвърнал синът.

Шивачът не му повярвал, отишъл в кошарата и попитал:

– Сита ли си наистина, козичке?

Козата изврещяла:

– От какво да бъда сита?

В она пущинак цял ден

по гробове голи скитах

и не зърнах лист зелен.

Ме-е, ме-е!

– Злодей! – викнал шивачът. – Оставил гладно кроткото добиче!

Изтичал вкъщи, набил момъка с аршина и го изгонил.

Дошло ред на малкия син. Решил той добре да свърши работата си, потърсил гъсти храсти с хубава шума и пуснал козата да пасе. Стъмнило се и трябвало да се прибират. Попитал я:

– Сита ли си, козичке?

Козата изврещяла:

– Нима трябва да се пита?

Пасох много и съм сита.

Ме-е, ме-е!

– Да се прибираме тогава – рекъл момъкът, завел я в кошарата и я вързал.

– Напаса ли се козата? – попитал старият шивач.

– Нима трябва да се пита? Паса много и е сита. – отвърнал синът.

Не повярвал шивачът, отишъл в кошарата и попитал:

– Сита ли си наистина, козичке?

Злобното добиче изврещяло:

– От какво да бъда сита?

В она пущинак цял ден

по гробове голи скитах

и не зърнах лист зелен.

Ме-е, ме-е!

– Ей, че лъжливо котило! – викнал шивачът. – Кой от кой по-

мързелив! Но няма да ви позволя да се подигравате с мене!

Кипнал от гняв, изтичал вкъщи, напердашил здравата с аршина клетия момък и го изхвърлил през вратата.

Останал старият шивач сам с козата. Отишъл на другата сутрин в кошарата, погалил козата и рекъл:

– Ела, милото ми добиче, аз ще те водя на ливадата.

Хванал края на въженцето ѝ и я завел сред зелени храсти и млади фиданки, каквито козите много обичат.

– Яж сега, колкото ти душа иска – рекъл ѝ той, оставил я да пасе до вечерта и накрая попитал:

– Стига ли ти, козичке?

Козата изврещяла:

– Нима трябва да се пита?

Пасох много и съм сита.

Ме-е, ме-е!

– Да се прибираме тогава – рекъл шивачът, завел я в кошарата и я вързал.

Ала на излизане се обърнал още веднъж и рекъл:

– Сега най-сетне наистина си сита!

Но козата показала и пред него лошотията си и пак изврещяла:

– От какво да бъда сита?

В оня пущинак цял ден

по гробове голи скитам

и не зърнах лист зелен.

Ме-е, ме-е!

Чул това шивачът, сепнал се и разбрал, че без причина е изпъдил синовете си. И викнал:

– Чакай ти, неблагодарна твар! Малко ти е да те изгоня. Ще те наредя така, че да не смееш вече да се мернеш пред почтени шивачи.

Изтичал вкъщи, взел си бръснача, насапунисал главата на козата и я обръснал така, че кожата ѝ станала гладка като длан. И понеже си помислил, че ще ѝ направи голяма чест, ако я удари с аршина, грабнал камшика и я напердашил. Изплашила се ужасно козата, скъсала въженцето и побягнала.

Останал шивачът сам-самичък вкъщи и се затъжил за синовете си, но никой не знаел къде са отишли.

Големият станал чирак на един дърводелец, учил прилежно и

търпеливо занаята, а когато минало уреченото време и той решил да си върви, майсторът му подарил една масичка. Тя била от обикновено дърво и на вид не представлявала нищо особено, но имала едно чудно свойство. Поставиш ли я някъде и речеш ли: „Сложи, масичке“, добрата масичка мигновено се застинала с чиста покривка, а по нея се нареждали чиния, нож и вилица, до тях, колкото място имало, блюдо с варено и печено месо. Искряла и голяма чаша с червено вино – да ти е драго да гледаш.

Момъкът си помислил, че с такава масичка може да изкара доволно цял живот, тръгнал весел по света и нехаел дали някоя странноприемница е добра или лоша и дали ще намери в нея нещо за ядене или не. Понякога изобщо не се отбивал в странноприемница, а спирал сред нивята, в гората или на някоя полянка, където му се харесвало, свалял масичката от гърба си, поставял я пред себе си и виквал: „Сложи, масичке“. И по нея веднага се нареждало всичко, каквото пожелал.

Накрая му минало през ума да се завърне при баща си, като се надявал, че гневът му се е уталожил и че шивачът сигурно ще го приеме на драго сърце със сложи-масичката. Поел пътя за родния край и вечерта случайно се отбил в една странноприемница, пълна с хора.

Поздравили го те с добре дошъл и го поканили да седне и да похапне с тях, защото ястията вече се били свършили.

– Не – отвърнал момъкът, – няма да късам залька от устата ви, по-добре аз да ви нагостя.

Разсмели се те, помислили, че се шегува. Но той поставил дървената масичка наред стаята и рекъл:

– Сложи, масичке!

Покрила се мигновено масичката с ястия, каквито и съдържателят не би могъл да наготви, и приятна миризма лъхнала в носовете на хората.

– Заповядайте, яжте, драги приятели – рекъл момъкът.

И хората, като видели, че не се шегува, не чакали да ги кани повторно, приближили столовете си и започнали да се гощават. Но най-много ги учудило едно: щом някое блюдо се изпразвало, на негово място веднага се появявало друго, пълно догоре.

Съдържателят стоял в един ъгъл и наблюдавал чудото. Не знаел какво да каже, но си помислил: „Няма да е лошо да имам такъв готвач в странноприемницата.“

Дърводелецът и гостите му се веселили до късна нощ, но накрая отишли да спят. Легнал си и момъкът, като преди това поставил

вълшебната масичка до стената.

Но съдържателят не заспал, защото мислите му не го оставяли на мира; дошло му на ум, че в таванската стая сред вехториите имало една стара масичка, точно такава на вид. Донесъл я тихо и я сменил с вълшебната.

На другата сутрин момъкът платил за ношувката, взел си и масичката, без дори за миг да се усъмни, че не е истинската и тръгнал по пътя си. Стигнал по пладне в родната си къща и баща му го посрещнал много радостно.

– Е, синко, на какво се научи? – попитал го той.

– Станах дърводелец, татко.

– Хубав занаят – отвърнал старецът. – Ами какво донесе от гурбета?

– Тази масичка е най-хубавото, нещо което донесох, татко.

Погледнал я шивачът от всички страни и рекъл:

– Не си тогава голям майстор. Масичката е стара и грозна.

– Но е сложи-масичка – отвърнал синът. – Щом я поставя някъде и ѝ кажа да сложи, веднага върху нея се появяват чудесни ястия и едно вино, да ти е драго да го гледаш. Отиди да поканиш всички роднини и приятели да дойдат да хапнат и пийнат веднъж, както трябва; масичката ще засити всички.

Събрали се гостите, поставил той масичката в средата на стаята и казал:

– Сложи, масичке!

Ала масичката не се мръднала и останала празна като всяка друга обикновена маса. Сетил се клетият момък, че са му сменили масичката и се засрамил, че излязъл лъжец. А роднините му се изсмели в лицето и се прибрали по домовете си ни яли, ни пили.

Извадил бащата колкото плат му бил останал и пак почнал да крои и шие, а синът започнал да работи при един майстор дърводелец.

Средният син попаднал при един мелничар и останал да се изучи при него. Минало уреченото време и майсторът му рекъл:

– Ти беше добър и работлив, затова ще ти подаря едно по-особено магаре – то не тегли кола и не носи чували.

– Тогава каква полза от него? – попитал момъкът.

– Бълва злато – отвърнал мелничарят. – Щом му постелеш отдолу платно и кажеш: „Бриклебрит“, кроткото добиче ще почне да бълва жълтици и отпред, и отзад.

– Чудесна работа – рекъл момъкът, сбогувал се с майстора и

тръгнал по света.

Имал ли нужда от злато, трябвало само да каже на магарето „Бриклебрит“ и веднага започвали да се сипят жълтици; после само ги събирал от земята. Където и да отидел, купувал най-хубавото – и колкото поскъпо струвало, толкова по-добре, защото джобът му винаги бил пълен.

Като поскитал известно време по света, хрумнало му да навести баща си:

– Щом се връщам със златното магаре, той ще забрави гнева си и ще ме посрещне добре.

Не щеш ли, попаднал в същата странноприемница, където сменили масичката на неговия брат. Водел магарето си и съдържателят понечил да отведе добичето и да го върже, но момъкът рекъл:

– Не си прави труд. Аз сам ще заведа моя Сивчо в обора и сам ще го вържа, защото трябва да знам къде е.

Съдържателят се учудил и си помислил, че човек, който се грижи сам за магарето си, сигурно няма да похарчи много пари за ядене и за пиене. Но когато пътникът бръкнал в джоба си, извадил две жълтици и му поръчал да донесе само най-отбрани неща, съдържателят облещил очи, изтичал и купил най-хубавото, което успял да намери. Нагостил се пътникът и попитал какво още дължи. Съдържателят надписал двойно и казал, че трябва да се добавят още две-три жълтици. Бръкнал момъкът в джоба си, но жълтиците му се били свършили.

– Почакай малко, кръчмарю – рекъл той, – ще отида да взема пари.

Но взел и покривката на масата със себе си.

Съдържателят недоумявал какво означава това и бил много любопитен. Примъкнал се след него и понеже пътникът залостил вратата на обора, надзърнал през една чворова дупка.

Постлал пътникът покривката под магарето, викнал „Бриклебрит“ и добичето мигновено почнало да бълва злато отпред и отзад, просто като че ли по земята валял златен дъжд.

„Брей – казал си съдържателят, – я колко бързо сече жълтиците! Не е лошо да има човек такава кесия.“

Платил пътникът вечерята си и легнал да спи. А през нощта съдържателят се промъкнал в обора, извел майстора на жълтици и вързал на негово място друго магаре.

Сутринта момъкът станал рано и потеглил отново на път с магарето, като мислел, че е истинското. По пладне стигнал в родната си къща. Зарадвал се баща му като го видял и го посрещнал радушно.

– Какво стана от тебе, синко? – попитал старецът.

– Мелничар, татко – отговорил той.

– Ами какво донесе от гурбета?

– Само едно магаре.

– Магарета тук, колкото искаш – рекъл бащата, – бих предпочел да е коза.

– Но това магаре не е обикновено, а златно – рекъл синът. – Викнали му „Бриклебрит“, доброто добиче започва да бълва жълтици. Я иди и повикай всички роднини, искам да ги направя богати!

– Чудесно – рекъл шивачът, – тогава не е нужно да се мъча и занаят с иглата.

Скочил и отишъл да повика роднините. Събрали се те, поканил ги момъкът да седнат, постлал платно и довел магарето в стаята.

– Внимавайте сега! – рекъл той.

После викнал „Бриклебрит“, но магарето избълвало отзад не злато, а нещо друго. Видяло се, че магарето не владее изкуството да прави жълтици – не всяко магаре е толкова способно. Клетият мелничар провесил нос, разбрал, че са го измамили и помолил роднините за прошка. А те се прибрали по домовете си бедни както преди.

Нямало какво да се прави – старецът се заловил пак за иглата, а момъкът се хванал на работа при един мелничар.

Малкият брат отишъл чирак при един ковач, но за този занаят трябвало голямо умение и затова той останал да работи най-дълго, за да го изучи добре. А братята му разказали в писмо как не им провървяло, как съдържателят на странноприемницата последната вечер им откраднал възлюбената масичка и златното магаре.

Изучил накрая момъкът ковашкия занаят и се приготвил да си върви; и тъй като се държал и работил добре, майсторът му подарил една торба и рекъл:

– В торбата има тояга.

– Добре – рекъл момъкът, – торбата мога да метна на гръб и тя ще ми служи, но за какво ми е тоягата? Само ще ми тежи.

– Ще разбереш – отвърнал майсторът. – Ако някой ти причини зло, кажи само „Скочи, тояжке“ и тоягата веднага ще изскочи от торбата и ще заиграе тъй пъргаво по гърбовете на хората, че цяла седмица няма да могат да мръднат. И докато не кажеш „Спри, тояжке“, тя няма да се прибере в торбата.

Благодарил му момъкът, метнал торбата на гръб и щом някой искал да му стори зло, той казвал „Скочи, тояжке“; изкачала веднага тоягата от торбата и изтупвала сюртука или елека на всеки пакостник направо



на гърба му, не чакала първо да го съблече. И тази работа ставала толкова бързо, че докато се обърнал човек, идвал и неговият ред.

Вечерта младият ковач стигнал до странноприемницата, в която измамили братята му. Сложил торбата на масата пред себе си и почнал да разказва какви чудесии видял по света.

– Да – рекъл той, – човек може да намери и някоя сложи-масичка или златно магаре и тям подобни; все хубави неща, наистина, не са за изхвърляне, но те не са нищо в сравнение със съкровището, което спечелих аз и го нося ей в тази торба.

Съдържателят наострил уши. „Какво ли може да има в торбата? – помислил си той. – Сигурно е пълна със скъпоценни камъни и ще бъде справедливо, ако остане моя. Я да си опитам късмета до три пъти.“

Дошло време за спане, легнал пътникът на пейката и си подложил торбата за възглавница. Минало време, съдържателят помислил, че момъкът е заспал дълбоко, примъкнал се, побутнал и подръпнал съвсем лекичко и внимателно торбата, за да я измъкне и да сложи друга на мястото ѝ. А ковачът отдавна само това чакал; и щом съдържателят дръпнал по-силно, викнал:

– Скочи, тояжке!

Изскочила тоягата от торбата, заиграла по гърба на съдържателя и го запердашила както си знаела. Съдържателят почнал да моли за милост, но колкото по-силно викал, толкова по-силно налагала тоягата гърба му, докато накрая грохнал безсилен на земята. Тогава момъкът му рекъл:

– Ако не върнеш сложи-масичката и златното магаре, хорото пак ще започне.

– Ох, недей – викнал съдържателят, останал съвсем без сили, – на драго сърце ще върна всичко, само накарай тая проклетия да се прибере в торбата.

Момъкът рекъл:

– Няма да те накажа, а ще ти простя, но вече да не си посмял да вършиш зло!

После викнал:

– Спри, тояжке! – и го оставил на мира.

Тръгнал на другата сутрин ковачът със сложи-масичката и златното магаре към бащиния си дом. Зарадвал се шивачът като го видял и попитал и него на какво се е научил в чуждите земи.

– Станах ковач, татко – отвърнал той.

– Тънък занаят – рекъл бащата. – Ами какво донесе от твоя гурбет?

– Нещо скъпоценно, татко – отвърнал синът, – една тояга в торбата.

– Какво? – викнал бащата. – Тояга ли? Жалко за труда ти!

– Но тя не е обикновена, татко. Кажа ли „Скочи, тояжке“, тя изскача от торбата, здравата заиграва по гърба на този, който ми мисли злото, и не спира, докато той не се просне на земята и не помоли за милост. Виждаш ли, с тази тояга прибрах сложи-масичката и златното магаре, които разбойникът съдържател беше откраднал от братята ми. Повикай ги сега и покани всички роднини да дойдат да хапнат, да пийнат и да си напълнят джобовите с жълтици.

Не вярвал много-много старият шивач, но все пак събрал роднините. Постлал тогава момъкът едно платно в стаята, вкарал магарето и рекъл на брат си:

– Хайде, бате, разговори се с него!

Мелничарят казал „Бриклебрит“ и по платното мигновено почнали да се сипят жълтици, като че ли валял пороен дъжд. И магарето не спряло дотогава, докато всички не си взели колкото могли да носят. Виждам по очите ти, че си мислиш: („Защо не бях и аз там!“)

После ковачът донесъл масичката и рекъл:

– Хайде, бате, заговори се с нея!

Едва дърводелецът рекъл „Сложи, масичке“, и тя се покрила с много блюда, а в тях имало чудесни ястия. Направили си гошавка, каквато добродушият шивач никога не бил виждал в къщата си. Всички роднини останали до късна нощ, яли, пили и се веселили.

Шивачът заключил иглата, конците, аршина и ютията в един санък и заживял в мир и радост със синовете си.

Но какво станало с козата, заради която шивачът изгонил някога синовете си? Сега ще ви кажа.

Тя се срамувала, че главата ѝ била гола, намерила една лисича дупка и се спотаила вътре. Върнала се лисицата у дома, а в тъмнината насреща ѝ светнали две големи очи: уплашила се и избягала. Срещнала я мечката и като я видяла тъй силно разтревожена, попитала:

– Какво ти е, Кумице? Видът ти не ми харесва.

– Ох – отвърнала лисицата, – един свиреп звяр се е настанил в дупката ми и блещи огнени очи срещу мене.

– Сега ще го изгоним – рекла мечката.

Тръгнали двете, спрели пред дупката и мечката надникнала вътре; но като видяла огнените очи, и тя се изплашила – не ѝ се искало да се разправа с такъв свиреп звяр и си плюла на петите.

Срещнала я пчелата, видяла, че мечката нещо се е оклюмала и я

попитала:

– Защо така си се начумерила, Мецано? Какво стана с твоята веселост?

Мечката отвърнала:

– Широко ти е на тебе около врата и затова приказваш така. В къщата на лисицата се е настанил някакъв свиреп звяр и не можем да го изгоним.

Пчелата рекла:

– Жал ми е за тебе, Мецано. Аз съм бедна, слаба твар и вие дори не ме поглеждате като ме срещнете, но мисля, че ще мога да ви помогна.

Влятяла в лисичата дупка, кацнала на гладко обръснатата глава на козата и така силно я ужилила, че тя подскочила, изврещяла „Ме-е, ме-е“ и побягнала като обезумяла.

И досега никой не знае къде е отишла.

КРАЙ

© Димитър Стоевски, превод от немски

Brüder Grimm  
Tischchen deck dich, Goldesel und Knüppel aus dem Sack

Сканиране и разпознаване: Анани Младенов

**Публикация:**

Братя Грим – Приказки  
Превод – Димитър Стоев  
Илюстрации – Антония Дончева  
Редактор – Петя Дочева  
Технически редактор – Иван Додов  
Издателство – „Св.св. Кирил и Методий“

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2457>]